

кого изключва? Може би Клебер е по-скоро самозван пази-тел на "автентичната циганска култура", каквато я схваща той, отколкото хроникьор на избори, действително направени от ромите в конкретни исторически ситуации?

Когато прави внимателна преценка на проблемите, пред които са изправени европейските роми днес, Гратан Пъксън пише за антиромските предразсъдъци като за "ширнал се из цяла Европа феномен, който пронизва всички обществени слоеве, независимо от политически, етически и религиозни системи."⁵ Това е прекрасен начин да се подчертае степента и продължителността на антиромската враждебност, но той съдържа внушението, че преследването на ромите е някак недиференцирано и не подлежи на обяснение чрез исторически термини. Ако то винаги е било налице, независимо от условията и ситуацията, как можеш да започнеш да го разбираш? И какъв би бил изобщо смисълът, след като то изглежда винаги ще бъде налице?

По-плодотворен подстъп към тези два проблема изглежда да би бил да се проучи многообразието на ромския опит в специфични исторически ситуации, а не да се подчертава универсалната му природа. Например: При какви условия усядат ромите? При какви условия ромите са подложени на преследване по определен начин?

Трудно е да се осигурят общовалидни отговори, не е лесно да се дадат дори частични, главно заради начина, по който голяма част от по-старите данни са представяни. Пишещите история почти неизменно, и разбираемо, пренебрегват ромите. Пишещите за ромите често, и непростимо, пренебрегват историята. Те пишат късогледо за този народ, сякаш ромите са били единствените господари на собствената си съдба, докато всъщност, като малко и уязвимо малцинство, много по-вероятно е тяхната история да се окаже по-скоро разказ за стореното спрямо тях, отколкото за това, което сами са сторили. Дори разказът за стореното спрямо тях трябва да бъде видян в по-широк контекст, защото повечето управници са имали да решават по-належащи про-